



Vårgårda kommun

Strategi	Policy
Program	Riktlinjer
Plan	Regler

Riktlinjer för socialtjänstens arbete med bostadslöshet

Beslutat av: Myndighetsnämnd Lärande och Omsorg
Datum för beslut: 2018-09-11
För revidering ansvarar: Myndighetsnämnd Lärande och Omsorg
Ansvarig verksamhet: Utredningsenheten
Ansvarig tjänsteman: Enhetschef Utredningsenheten
Dokumentet gäller för: Utredningsenheten
Dokumentet gäller till och med: 2020-09-11

Bakgrund

Den svenska bostadspolitiken har förändrats sedan 1990-talet. 1993 ändrades flera regelverk som påverkat bostadsmarknadens utveckling. Både lagen om bostadsförsörjningens främjande och lagen om kommunal bostadsanvisning avskaffades, vilket ledde till att många kommuner lade ner sina bostadsförmedlingar. Sverige gick från föreställningen att bostadsförhållanden och bostadsbyggande skulle planeras och styras ”uppifrån” till synen att marknaden skulle ha förmåga att tillfredsställa medborgarnas individuella behov och preferenser.

Den politiska kursändringen fick betydelse för kommunernas socialtjänster och det är också här som den så kallade sekundära bostadsmarknaden uppstår. Den sekundära bostadsmarknaden innebär att socialtjänsten hyr ut bostäder i andra hand, vilket ibland kallas sociala kontrakt, där besittningsrätten förhandlats bort och olika villkor kan ställas. (Boverket 2011).

SKL (Sveriges kommuner och landsting) skriver i ett PM från 2015 att hemlösheten och utestängning från bostadsmarknaden ökar i Sverige. Allt fler grupper har svårt att på egen hand få en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. Människor med missbruks- och/eller psykiska problem var traditionellt de grupper som förknippades med hemlöshet. Idag är det helt nya grupper som söker sig till kommunernas socialtjänster för att de inte har möjlighet att få egen bostad. SKL menar att socialtjänsten tvingas ta ett större ansvar än vad socialtjänstlagen kräver för många grupper.

Syfte

Riktlinjen ska tydliggöra socialtjänstens insatser och ansvar för bostadslösa.

Riktlinjen ska säkerställa att kommuninvånarna behandlas lika.

Kommunens övergripande ansvar för bostadsförsörjning

I lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) framgår att kommunen har ett ansvar att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen genomförs. Varje mandatperiod ska en bostadsförsörjningsplan tas fram och antas av kommunfullmäktige.

Socialtjänstens ansvar för bostadslösa

Socialtjänsten har också ett ansvar att inrätta särskilda boendeformer/bostäder med särskild service för äldre människor och personer med funktionsnedsättning (5 kap 5,7§§ SoL) (9.9§ LSS)

I övrigt har socialtjänsten inget generellt uppdrag eller ansvar att ordna bostäder för bostadslösa (Kammarrätt, mål nummer 2015-3579, 2014-765 och 2009-5615). I första hand är det den enskilde själv som ska planera för och vidta åtgärder för att hitta ett boende.

Socialtjänsten kan dock ha ett ansvar att bistå enskilda individer med bostadsanskaffning. Det handlar då om enskilda med specifika svårigheter på bostadsmarknaden och stor social problematik. En individuell prövning måste göras.

Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper resurser (1 kap 1§ SoL)

Enligt Kommunallagen 2 kap 2§ ska kommuner behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Definition av bostads/hemlöshet

Det finns flera olika definitioner av begreppen hemlös/bostadslös.

Utgångspunkten för att bistånd i form av bostadsanskaffning ska kunna bli aktuellt är att den enskilde är **helt bostadslös**. I den här riktlinjen anses exempelvis följande situationer **inte** innebära hemlöshet/bostadslös:

- Att man är inneboende
- Att man som vuxen bor kvar hos sina föräldrar eller andra släktingar
- Att man växelvis bor hos olika vänner/bekanta
- Att man inte hittar en bostad i det område eller kommun man vill bo i

Särskilt utsatta grupper

I socialtjänstlagen (SoL kap 5) nämns ett antal grupper som socialtjänsten särskilt ska beakta i sin verksamhet.

Barn

Socialtjänsten ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialtjänsten ska alltid beakta barns bästa vid alla

åtgärder och har ett särskilt uppdrag att verka för att barn och unga växer upp under trygga förhållanden.

Personer med missbruksproblematik

Socialtjänsten skall aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Missbruk är ofta kopplat till en omfattande social problematik och inte sällan finns en samsjuklighet. Det krävs stark motivation från den enskilde och ofta flera olika stöd- eller behandlingsinsatser för att vända livssituationen. Socialtjänsten behöver göra en sammanvägd bedömning kring ovanstående innan ett beslut om att bistå med bostadsanskaffning fattas. Det är viktigt att den enskilde själv inte fräntas ansvaret för sin livssituation.

Psykisk sjukdom

Gällande personer med psykisk sjukdom kan socialtjänsten ha ett ansvar att bevilja bistånd i form av bostad med särskild service. Psykisk sjukdom kan i sig utgöra specifika svårigheter på bostadsmarknaden även om bostad med särskild service inte är aktuellt.

Ekonomiskt skuldsatta

Att ha ekonomiska skulder (särskilt hyresskulder) kan utgöra ett stort och varaktigt hinder på bostadsmarknaden. Budget- och skuldrådgivning ska alltid vara aktuellt för personer som söker bistånd i form av socialt kontrakt på grund av skulder.

Personer med funktionsnedsättningar och äldre

För personer med funktionsnedsättning och äldre har socialtjänsten ett ansvar att tillhandahålla bostäder. Biståndet kan ges efter sedvanlig utredning och behovsprövning. Om det inte är aktuellt med bistånd i form av särskilda boendeformer kan det vara aktuellt med bistånd i form av socialt kontrakt under förutsättning att den enskilde har specifika svårigheter.

Placerade barn över 18 år

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn som placerats utanför egna hemmet. Socialtjänsten ska, i samverkan med den enskilde, i god tid planera för eget boende när placeringen avslutas.

Våldsutsatta personer

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för brottsoffer. Personer som utsätts för våld i nära relationer kan akut behöva bistånd för att skyddas. Socialtjänsten ska särskilt uppmärksamma när barn drabbas genom att till exempel bevittna våld i nära relationer. Socialtjänsten ska både bistå i den akuta situationen men också i en långsiktig planering.

Kommunens/socialtjänstens ansvar för nyanlända och ensamkommande flyktingbarn

De personer som enligt bostättningslagen (2016:38) ska erbjudas hjälp att ordna boende är nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd som

flyktingar eller annan skyddsbehövande enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen (2005:716) samt anhöriga till dessa personer om de har ett beviljat uppehållstillstånd och ingår i samma hushåll. Vårgårda kommun ansvarar för att ta emot nyanlända för bosättning efter anvisning utifrån sitt kommunal och sin årsplanering.

För enskilda som kommit till Vårgårda som ensamkommande barn och bott i familjehem/HVB eller stödboende, men nu är myndiga (18år) och har fått uppehållstillstånd, kan få fortsatt bistånd att bo kvar i sin boendeform fram tills de fyller 21 år. Därefter betraktas de som vilken kommuninvånare som helst och för att få hjälp med bostadsanskaffning ska denna riktlinjes kriterier vara uppfyllda.

För den som valt att ordna eget boende (EBO) och har fyllt 18 år och fått uppehållstillstånd och av någon anledning förlorar sitt boende gäller denna riktlinjes kriterier för bistånd.

Socialtjänsten har inget ansvar att ordna bostäder åt asylsökande (med undantag för ensamkommande barn under 18 år) och vid bostadslöshet bland den gruppen ska de hänvisas till Migrationsverket.

Specifika svårigheter

Att tillhöra någon av de grupper som socialtjänsten har ett särskilt ansvar för innebär inte, i sig själv, att man har rätt till bistånd i form av bostadsanskaffning. Socialtjänsten behöver också ha konstaterat att den enskilde har specifika svårigheter. Det är alltid individuella bedömningar som ska göras.

Eftersom det normalt ankommer på den enskilde att själv ordna sin bostad behöver utredningen påvisa och beskriva svårigheterna noga. Detta ska sedan avvägas mot den enskildes förmåga att själv lösa sin situation. Det ska handla om en sammansatt och stor social problematik.

Generella svårigheter, så som en orts bostadsbrist, är inte ett skäl till bistånd. Plötsligt uppkomna livssituationer så som skilsmässa, konflikter i familjen, dåliga språkkunskaper eller liknande är heller inte, i sig själva, skäl till bistånd i form av socialt kontrakt. Givetvis kan det vara aktuellt med annan typ av stöd i de situationerna.

Vad enskilda förväntas göra för att skaffa bostad

Den som är bostadslös förväntas mycket aktivt söka bostad. Det innebär först och främst att man måste ställa sig i bostadskö, både i kommunala bolag och hos privata hyresvärdar. Den enskilde måste också försöka hitta alternativa lösningar och vara beredd att söka bostad inom ett större geografiskt område (inte bara Vårgårda kommun eller grannkommuner). Den enskilde måste också verka för att de hinder som finns för den egna möjligheten att skaffa bostad minskar eller försvinner. Privata borgensåtaganden ska prövas. Man förväntas även att, över tid, söka lösa bostadssituationen vilket innebär att

man kan behöva acceptera olika boendelösningar på vägen mot en egen bostad.

I samband med ansökan och utredning ska den enskilde kunna redovisa vad denne gjort, vilka kontakter som tagits och vilka svar de fått från olika hyresvärdar.

Socialtjänstens insatser för bostadslösa

Råd och stöd

Socialtjänsten ska råda och stödja den som behöver hjälp att skaffa en bostad.

Vräkningsförebyggande arbete

Socialtjänsten ska aktivt arbeta för att förebygga att enskilda och familjer blir bostadslösa. Det innebär att när socialtjänsten får kännedom om att risk för bostadslöshet finns ska socialtjänsten kontakta den enskilde/familjen och ge stöd och råd samt informera om olika typer av bistånd.

Tak över huvudet / akut nödsituation

Om man drabbas av akuta nödsituationer som man själv inte kunnat råda över kan socialtjänsten, under en kortare period, bevilja bistånd i form av t.ex. vandrarhem. I första hand är det dock alltid den enskilde som ska försöka lösa sin bostadssituation.

Socialt andrahandskontrakt:

Socialtjänsten hyr en lägenhet i första hand och hyr sedan ut den i andra hand till biståndstagaren. Avtal om borttagande av besittningsrätt upprättas. Insatsen kan ofta behöva kompletteras med andra insatser, som till exempel boendestöd och/eller missbruksbehandling.

Bistånd i form av socialt andrahandskontrakt ska fattas enligt 4 kap 1 § SoL. Utredningen ska utvisa de specifika svårigheter som den sökande har, dels på bostadsmarknaden, dels i förmågan att själv skaffa bostad. Utredningen ska också belysa om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Vid bifall ska en vårdplan upprättas.

Insatser som bör utredas vidare

Hyresgaranti

I Lag om vissa kommunala befogenheter 2 kap 6 § framgår att kommuner får ställa säkerhet för att ett avtal om hyra av en bostadslägenhet fullgörs i syfte att enskilda hushåll ska få en permanentbostad med hyresrätt som är förenad med rätt till förlängning, om det enskilda hushållets behov av sådan bostad inte kan tillgodoses på annat sätt. Hyresgaranti används inte idag i Vårgårda, men det bör utredas vidare om insats i form av hyresgaranti skall göras tillgänglig.

Boskola

Socialtjänster i flera kommuner har utarbetat en boskola tillsammans med de kommunala bostadsbolagen. Syftet är att hjälpa vissa målgrupper, så som nyanlända, ungdomar med mera, att få kunskap i hur man sköter sin lägenhet och vad man som hyresgäst ska sköta. Frågan om boskola bör utredas vidare.